

Yıl 1975-1976.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi.

Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın öğrencileriyiz.

Ne müthiş bir şans. Sınıf arkadaşlarımız ile fakülte basamaklarında.

Arkadaşım Metin Akyurt ile yan yanayız. Nasıl bilebilirdim ki yıllar sonra çok genç yaşta şehit arkeologlardan olabileceğini.

Metin, zarif, duygusal, kadın ruhundan anlayan, aynı incelikte tepki verilmesinden mutlu olan, karşılık alamadığında gözlüklerinin ardından şaşkınlığını, hüznü ve sessizlikle belirten bir erkekti.

Londra'dan döndüğüm yıl, 1975 sonbaharında, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Arkeoloji Bölümü'nü, İngilizce puanıyla kazanmıştım. Ailem, sağ-sol olaylarından tereddütlüydü ama halam o yıllarda Ankara'da yaşıyordu. Eniştem Metin Kutluer, Kıbrıs Barış Harekati'nin önemli etüt subaylarından, Deniz Kuvvetleri'nde albaydı. Babam, benimle Ankara'ya trenle gelmiş ve o kadar heyecanlanmıştı ki trende İngiliz gri pardösüsünü unutmuş ve o sevdiği pardösüye bile üzülemedi. Halamla enişteme emanet ederek, iki gün sonra gözleri neredeyse kan çanağı, ağlamaklı İstanbul'a dönmüştü. Halamlar, Tunalı Hilmi Caddesi üzerinde, Büklüm Sokak'taki ilk köşe apartmanın 2. katında oturuyorlardı. Güzel bir ağaçlıklı yoldu. O yıllar, Tunalı'nın en parlak yıllarıydı. Talip Sineması, Talip, Milka ve Flamingo Pastaneleri'nin bulunduğu, Arı Sineması, Kuşulu Park, Bakanlıklar, Çankaya'ya yürüme mesafesinde, cıvılcıvılcı bir semti.

Dil Tarih, Sıhhiye'de olduğu için çoğu kez de yürürdük. Hele karda ne eğlenceli oluyordu. Ankara'nın karı ve gece ışıklarında Çankaya anıları, lapa lapa gençlik neşesi... İstanbul, Londra'dan sonra Dil Tarih...

Küçüklüğümde beri, farklı mekânlarda, yerli-yabancı arkadaş çevresinde büyüdüğüm için bana her yer, her millet ve dinden insan "ben"mişim gibi gelir. O nedenle de gittiğim yer ister Viyana ister Cidde, neresi olursa olsun oraya, yarım günde alışırım. Bunu altı yaşında Edinburgh'da ilkokula yazdırdıkları gün, tek kelime İngilizce bilmeden, annemden ayrılırken gözyaşlarımla anlamış, İskoç Bulldog Rusty'nin karnında onunla sohbetle üstümden atmıştım. Ben "evren"im, evren "ben".

Sınıfımızda çoğu Ankara Kolejli olmak üzere, yirmi öğrenci vardı. Yirmisi de güzel ve yakışıklı, en başta ruhen. Bölüm başkanımız ise ne güzel bir şans ve onur ki hocaların hocası Ord. Prof. Ekrem Akurgal'dı. Ben ise tipik bir İskoç genç kız gibi giyinmişim. Mavi İskoç eteği dersem yanlış olur zira o bir etek değildir, özel adı vardır ve renkleri pek güzeldir. Buchanan tartan, Wallace tartan gibi adları da özeldir; "Navy blue tartan kilt"im ve lacivert kadife ceketim, beyaz bluzumla. Hocamız, o güneş gibi parlayan ışığıyla sınıfa girdi. "Günaydın, hoş geldiniz, neden bu bölümü seçtiniz?" sorularıyla tek tek, her öğrencinin yanına giderek bizleri tanımaya başladı. Her bir öğrenciye "Arkeoloji" kelimesini telaffuz ettirerek. Benim yanıma geldi. Her öğrenciye yaptığı gibi, şöyle bir tepeden tırnağa süzdü ve biraz da şaşkın, gülerek, gözlerinin mavisindeki eteğime baktı. Ben de diğer arkadaşlarım gibi ayağa kalkarak, tebessümle ve hafif reveransla "İsmim Rengigül" dedim. Yüzündeki ve bakışlarındaki ifade derhal değişti. Bilinçli ve derin bilgi sahibinin aldığı koku idi bu. "İstanbul mu yuz?" diye sordu, bir dudağı yana kıvrılıp, gülerek. Ben de "Evet, hocam" dedim. "Eski Saraylıyız, anlaşılın" diye yanımdan ayrılarak, diğer arkadaşlarıma doğru gitti ve bana "Arkeoloji" kelimesini telaffuz ettirtmedi. Bu, gözlerle anlaşmaktı. "Arkeoloji"yi doğru telaffuz edemeyenleri tahtaya aldı ve doğru söyleyinceye kadar uğraştı. O zaman, o arkadaşlarım için içim cız etmişti. Beni, kendi normlarınca tanıdı. Ben ise kendisinden ne çok şey öğrendim, hayata dair! Derste, babam gibi slayt gösterir, bir yandan da etkili anlatır ve hemen çizmemizi isterdi. Çizim kabiliyeti de yabancı dil ve müzik kabiliyeti gibidir. Bir cevher varsa gelişir. Her yaptığım özgün çizimlerimde, bilirim ki Ekrem Akurgal hocamın ruhu ışılıyor.

Metin de Tunalı Hilmi'ye yakın otururdu. Çok muhterem bir ailesi vardı. Sadece babasını tanıma şansım olmuştu. O da ne zarif biranımdır! Annemin babaannesesi Rengigül Hanım'ın eşi Hacı Ahmet Efendi, Sultan Reşad V dönemi mebus olduğu için her ne kadar, o zaman meclis İstanbul'daysa da hep meclisin içini merak ederdim. Bir sohbet sırasında Metin, tebessüm etti. Ertesi gün bana sevinçle "Okuldan sonra TBMM'ye gideceğiz ve üst kattan meclisi izleyeceğiz" deyince çok şaşırđım. Meğerse babası Malatya milletvekiliymiş, hukukçu. Ne kadar sevindim anlatılası değil? Birlikte meclise gittik ve yukarıdan, en öndeki tırabzanların arasından meclisi izledik. Ne güzel bir histi, tarifsiz! Benim sevincimle seviniyordu Metin, o kadar zarifti. Babasına rica etmişti, babası sevgili Metin'ine kıyabilir mi hiç? İmkânı ölçüsünde mutlu etmek ister evladını, her baba gibi. Babası Metin'e kıyamadı ama yıllar sonra, ona kıydılar Nusaybin'de! Ne acı değil mi? Karıncayı bile incitmeyen Metin'e, Metinlere kıymak. İnsana odaklı yaşansa da eyleme odaklı yaşanmasa bu yalancı dünyada.

Dünya sevgi dolu, "Barış Cenneti" olmaz mı?

Başka bir gün, beni fakülteye yakın bir kütüphaneye götürdü. Birlikte karşı karşıya oturduk. O cingöz bakışlarıyla, gözlüklerinin ardından beni dinliyordu. Ben de onu. Bazen de söylemek istediklerini söyleyemiyordu. Biraz yüzü kızarıyordu. Birlikte ders çalışırdık, zaman zaman ve sessizce. Bazen, ben bıcı bıcı konuşup, ona göre biraz da pot kırdığımı anladığımda, hemen lafı espriye çevirip, elimle de ağzımı gülerek kapatıyordum. O da yutmadığını gözleriyle ifade ediyordu. Ne tatlı değil mi? Masum bir gençlik...

Eniştem Metin, genç adaşı Metin'e güveniyor ve kendisine emanet beni, Talip Sineması'na gitmek izninde, Metin'e emanet ediyordu. Hepsi birbirinden güvenilir, sevecen, saygılı, iyi niyetli idi arkadaşlarımızın ama eniştem için Metin bir başkaydı. Bütün arkadaşlar, o olaylı günlere aldırmadan hafta sonları, bazen kafelere, diskolara bazen de Ankara'nın bağlık yerlerine gidiyorduk. Papazın Bağı, Baraj, Gordion ve daha ne gizli hazine yerleri doğal, doğada, nefis gözlemlerle, ev yapımı börek, çöreklerle...

Gitgide tüm değerli hocalarımızın, takdir ettiği öğrencileri olmuştuk. Arkeoloji bölümleri bir başkadır, insanî ilişkilerde. Adı üstünde İnsanî Bilimler. Ancak, ne var ki, öğrenci olaylarının sadece hararetle değil, şiddetle yaşandığı bir dönemdi. Yabancı dil puanı ile girdiğimizi bilen ve o dönemin tabiriyle "Bir gün sağcıların, bir gün solcuların", "Kolej Bebeleri" diye derslerden çıkartarak, Kızılay ve Sıhhiye caddelerinde uzunca saatler, yaşamla ölüm arasındaki ince çizgide defalarca ve defalarca yürüttükleri gençlerdik. Mitingler, taşlı, sopalı, tabancalı, bıçaklı, bombalı, saçlardan sürüklenircesine korkulu, sloganlı... Cıvı cıvı gençliğini yaşamak varken, hem de üniversiteyi kazanmış ayrıcalıklı bir azınlık olarak. Ne şans!

Bu ortamda ben ise, akademik bir ailenin kızı idim. Minyon, romantik ve sevecen. İstanbul'un Teşvikiye'si ve Levent'inde bir fanusta büyütülmüştüm. Bizi yürütenler ise bunu bilmiyorlardı ki!

Nasıl da endişeliydi ailem ve bizimle birlikte yaşayan sevgili Bahriye anneanneciğim. Neredeyse her hafta, "Bıraksın okulu, İstanbul'a dönsün" diyordu anneannem. Ben ise o ortamın içinde olduğum için mi yoksa babamın küçüklüğümden beri bana yakıştırdığı "Ah Çalıküşu ah!" karakterinden mi bilmiyorum, korkmuyordum. Bir gün, bizleri yine yürütüyorlardı. O kadar korkuyla yoğrularak yorulmuştum ki Metin, yüzümden hemen anladı ve "Ara yola sapalım" dedi. Yıllar sonra, doktorasını yaparken, sadece ve sadece memleketi için değil dünya için bir medeniyete ışık tutarken, arkeolojik kazıda bombalı saldırı sonucu hayatını kaybeden sevgili sınıf arkadaşım. O dönem ise sadece sınıf arkadaşım değildi, ailemdi o, sokaklarda beni korurken. Biz döndük köşeyi fakat, birden nefli yeşil parkalı, yağlı dalgalı saçlı, esmer bir genç belirdi, sokağın başında ve "Nereye?" der gibi baktı sert sert. "Kız arkadaşım çok yoruldu yürümekten, Tunalı'ya kestirmeden çıkartayım istedim" cevabına Metin'in, o genç de elinde tuttuğu gazetesinin arasından tabancasının ucunu gösteriverdi. Doğalmış gibi donuk donuk bakarak; "Analarımız tarlada doğuruyor. Bu, düz yolda mı yürüyemiyor?" dedi, sert şiveli konuşması, çatık kaşları, şimşek şimşek kara bakışlarıyla.

Mecbur başımız önde, ürkerek yürümeye devam ettik. Ankara'nın ayazı, sisli puslu havası, gönlümüze işlemiştii. Burnumuzun ucu kızarmış, eldivenli ellerimiz soğuktan değil, korkudan donmuştu.

Uçuk çağla yeşili "Hushpuppy"lerimin, oranj İskoç moheri evaze mantomun renklerinde değildi gençlik, ne yazık ki. Ne var ki onu da düşünecek halde değildik, can havliyle kol kola yürüyorduk.

Anadolu'dan okumaya kentlere geleceksin. Kentli bir kıza, köydeki doğumu örnek göstereceksin. Hem de "Bu" diye hitap ederek! Nasıl bir mantıktır diye de derinlemesine irdilemedim o an, açıkçası. Yalnızca biraz utandım, sanki bir suç işlemişim gibi içim cız etti, kentli bir genç kız olarak. Ancak ne ilginçtir ki yıllar sonra bu söz, hamile olduğumu hissettiğimden itibaren işime yarayacaktı. Tarlada doğuran kadınlarımızı düşünecektim. Doğumdan korkmayacak, aksine bir ilki gerçekleştirecektim. 1986 yılında, "L'amaze Method" ile doğuracaktım. Doğal, ağrısız, bol oksijenli, gülücüklü. Bizi yürüten o gençler de yıllar sonra ya "Kolej bebeleri" ile evlendiler ya da çocuklarını koleje verme yarışına girdiler. Şaşırılmayı öğrenmek gerekti artık felsefem; Los Angeles'ta yaşayan Boğaziçi Üniversitesi'nden en samimi sınıf arkadaşım Janet Kavak'ın gönderdiği bir kitap, ufkumu açacak, bana yol gösterecekti. Bu kitaptan içime sindirerek öğrenip, uyguladığım ağrısız doğum olan, Dr. Lamaze'in metoduna ilk kendi memleketi, pulunda "Liberté" yazan Fransa gibi bir medeniyetin karşı çıktığını öğrendiğimde de yine şaşırılmayacaktım. Hayat işte böyleydi. Göreceli.

O sene içinde Tunalı Hilmi'deki evden, biraz yukarıdaki askeri lojmana taşındık. Erkenden sınıf ile Gordion'a gidilecek. Beni yine Metin alacaktı. Evlerimiz yakındı ama o, biraz geç kalınca ben de Londra'daki alışkanlık sabahın beşinde, Tunalı'dan yavaş yavaş yürümeye başladım, onun geliş yönüne doğru. Ne cep telefonu var ne bir şey, alaca karanlık, gün yeni ağarıyor. Eskice bir araba hızla gelip durdu. İçinde otuzlarında, alkollü oldukları her hallerinden belli dört erkek, "Ne yapıyorsun, nereye yürüyorsun?" diye kabaca konuşmaya başladılar. Birisi indi, tam beni arabaya bindirmeye zorlamak üzereyken, arkadaki adam "Yapma, dur." diye seslendi, vicdanın sesini dinleyerek. O an, ben nasıl koşmaya başladım biliyor musunuz? Kalbim duracak, zaten bağırمام, sesim çıkmaz. Tam o sırada, yaşlıca bir şoför taksisini çalıştırmak üzereydi, beni fark etmiş herhalde, "Gel seni hemen lojmana bırakayım, sakın bir daha bu saatte yola çıkma, çıkacaksan da askerlerden yardım iste." dedi. Arkadaşımla buluşacağımı söyleyeceğim sırada, Metin'i ve şaşkın bakışlarını gördüm. Fakat o anki korkumu h aa âla içimde hissedirim. İşte, o şoför bey amca da bir Hızır'dı benim için, o an. İyiliği unutulmaz, Allah selamet versin yaşıyorsa. Metin'in boynuna sarılışımı hele hiç unutamam, onun bana zarif haliyle kızamayışını da. Halbuki, "Kırmızı Başlıklı Kız" masalını da çok iyi biliyordum. Buna rağmen, bazen insan kendine fazlaca mı güveniyor ne?

Yıllar geçti... Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitelerindeki Doç. Dr. Emre Kongar gibi kıymetli hocalarım ve sevgili arkadaşlarım hayatımın evrelerine yer aldı.

Ve bir gün!

1991 yazında bir Cumartesi sabahı, Hüsrev Gerede'deki evimizden Ersin'i işine yolcu ettikten sonra, Utku ile ana-oğul sabah keyfi yapıyorduk, salondaki krem saten kanepenin üzerinde. Ben de sevgili babaanneciğim Nevzat Hanım'dan alışkanlık, her sabah Hürriyet Gazetesi'nin önce "lenler-kalanlar sayfası"na bakarım. O gün, gazeteyi elime aldığım an, bir "Metin" deyip de yanı başımda ayakta duran Utku'ya sarılışım var. Tarifi mümkün değil, diyemem. Çünkü tarifi geçmişte hafızalara kazınmış; Tıpkı Adliye Nazırı Nazım Paşa'nın 1909'da 31 Mart Vak'asında vurulduğunu ğrendiğinde Rengigül Hanım'ın, oğlu Haydar'a sarıldığı an gibiydi. Zaman, mekn, kişiler farklı ama yaşanan acı dokuları ile oğula sarılma aynıydı. Utku'cuğumun da üzerinde mavi kapitone ceketiyle, bana şaşkın ve özgün bakışları unutulması değildi. Sonra, gözyaşlarıyla, kanepede Utku'ya sarıldım sımsıkı ve başladım Ankara anılarımı anlatmaya. O da bir masal gibi dinledi, Rengigül Hanım'dan dolayı beni sevindirmek için T.B.M.M.'ye götüren Metin'imizi, beş yaşının masumluğuna bir gölge gibi...

Meknı cennettir herhalde, karıncayı bile incitmeyen Metin'ciğimizin. Nur içinde yatsın.

O ve diğer arkadaşlarım, Ankara'da beni korumasalardı, ben belki de bu satırları göz yaşlarımla yazamayacaktım.

Rengigül Yaltırık Ural
21 Mart 2026, Nispetiye